NKE Filozófia Központ
Ludovika Center of Philosophy

Demokrácia és jogállam
Szükség van-e filozófiára? 3.

Democracy and the rule of law
Is there a need for philosophy? 3.

Díszterem/ Ceremonial Hall
Budapest, Ludovika tér 2.
2026. október 28. szerda 8:30h

Szervezők / Organization
Boros János borosjanos54@gmail.com
Orbán Jolán orbanjolan@gmail.com
Legányné Erdősi Boda Katinka leganyne.erdosi-boda.katinka@uni-nke.hu

8:30-8:45 Köszöntés – Megnyitó / Welcome – Opening address

8:45-9:05 **Boros János** egyetemi tanár NKE, Professor NKE

Jürgen Habermas, *Faktizität und Geltung*

Minden valódi demokrácia jogállam, de nem minden jogállam demokrácia. A jog uralmának megvalósulása mindenek fölött áll egy jól működő társadalomban. Platón és Arisztotelész szerint lehetségesek a demokrácián kívüli további jó kormányformák, amennyiben azokat „jól" igazgatják. Vagyis az igazságosság szerint, kiszámítható szabályok szerint működnek. A legrégebbi modern demokráciát, az Amerikai Egyesült Államokat jogi aktussal, alkotmány létrehozásával alapították. Az új demokrácia jogban és jog által született. *Megalkották*, megkonstruálták a demokratikus államot azzal, hogy biztosították, a hatalom ne egyetlen kézben egyesüljön, és hogy a végrehajtó hatalommal egyenrangú szinten legyen a hatalmat ellenőrző szerv. A hatalmat a törvények, a jog betartása szerint ellenőrzik, mely törvényeket egy harmadik egyenrangú ág, a törvényhozás alkotja. Az ideiglenesen birtokolható hatalom megszerzésének és szabályozott átadásának mechanizmusát egyszer és mindenkorra rögzítették. Az alapítók szerint az egész emberiség történetéből tanultak és a lehető legjobb politikai struktúrát kívánták létrehozni. Az amerikai alkotmány procedurális alkotmány, megalapítja a procedurális jogképződés intézményét alapelve párhuzamba állítható a kategorikus imperatívusszal, Immanuel Kant procedurális etikájának középponti tételével. A demokrácia stabilitásának és fennmaradásának egyik feltétele Immanuel Kant, John Dewey és John Rawls érvei szerint a jognak a morálban és az igazságosság elvében gyökerezése és gyökereztetése. Egyetértenek, hogy a demokrácia jogalkotása alapjának az etikának kell lennie. Annak ellenére, hogy Amerika Európától, az európai filozófiától vette alapító elveit, az európai kontinensen egészen a második világháború végéig nem sikerült átfogó módon demokráciákat létrehozni. Jürgen Habermas, a háború utáni német filozófia egyik legnagyobb alakja kísérletet tesz az európai gondolkodás- és fogalomtörténeti kontextusban értelmezni a modern demokrácia alapelveit és megvalósítási lehetőségeit. Eközben éri őt magát is néhány általa sem titkolt meglepetés. Az előadás során egyebek mellett e meglepetések nyomában is járunk.

Every true democracy is a state governed by the rule of law, but not every state governed by the rule of law is a democracy. The rule of law takes precedence over all else in a well-functioning society. According to Plato and Aristotle, other forms of government besides democracy are possible, provided they are administered 'well'. That is to say, they operate in accordance with justice and predictable rules. The oldest modern democracy, the United States of America, was founded by a legal act: the creation of a constitution. The new democracy was born in and by law. *They created* and constructed the democratic state by ensuring that power would not be concentrated in a single hand, and that the body checking the exercise of power would be on an equal footing with the executive. Power is checked in accordance with the law and respect for the rule of law; these laws are enacted by a third, equal branch: the legislature. The mechanism for the acquisition and regulated transfer of power—which can only be held temporarily—was laid down once and for all. According to the Founding Fathers, they had learnt from the history of humankind as a whole and sought to establish the best possible political structure. The US Constitution is a procedural constitution; it establishes the institution of procedural law-making, a fundamental principle that can be equated with the categorical imperative, the central tenet of Immanuel Kant's procedural ethics. According to the arguments of Immanuel Kant, John Dewey and John Rawls, one of the conditions for the stability and survival of democracy is that the law must be rooted in

morality and the principle of justice. They agree that ethics must form the basis of democratic law-making. Despite the fact that America drew its founding principles from Europe and European philosophy, the European continent did not succeed in establishing democracies on a comprehensive scale until the end of the Second World War. Jürgen Habermas, one of the leading figures in post-war German philosophy, attempts to interpret the fundamental principles of modern democracy and the possibilities for its realisation within the context of the history of European thought and concepts. In the process, he himself encounters a number of surprises, which he makes no secret of. During the lecture, we shall, amongst other things, explore the trail of these surprises.

9:05-9:25 **Orbán Jolán** egyetemi tanár, PTE, NKE / Professor University of Pécs and NKE

A jogtól a filozófiáig és a filozófiához való jog

„Demokratának lenni annyi, mint cselekvés közben elismerni, hogy soha nem eléggé demokratikus társadalomban élünk – jegyzi meg Jacques Derrida (*Le Monde*, 2004, 10. 7.) Mit tehet a filozófia annak érdekében, hogy demokratikusabb társadalomban éljünk, tehetjük fel a kérdést, különösen Kelet-Közép-Európában, ahol évtizedeken keresztül visszaéltek a filozófia nevével. Derrida szövegei közül hármat elemzek, amelyekben a filozófia, a jog és a demokrácia közötti kapcsolatot vizsgálja: „*Ki fél a filozófiától?"* (1980); *Törvényerő. „A tekintély misztikus alapja"* (1990/2016)*; Az eljövendő demokrácia. Bitangok* (2003/2015).

From law to philosophy and the right to philosophy "To be a democrat is to recognise, whilst acting, that we live in a society that is never democratic enough," remarks Jacques Derrida (*Le Monde,* 7 October 2004) We might ask what philosophy can do to help us live in a more democratic society, particularly in Central and Eastern Europe, where the name of philosophy has been misused for decades. I analyse three of Derrida's texts in which he examines the relationship between philosophy, law and democracy: *'Who's Afraid of Philosophy?'* (1980); *The Force of Law: 'The Mystical Foundation of Authority'* (1990/2016)*; The Democracy to Come: Bastards* (2003/2015).

9:25-9:45 **Herke Csongor** MTA doktora, egyetemi tanár, PTE / Professor University of Pécs

Jogállam az algoritmusok korában – a mesterséges intelligencia kihívásai a büntető igazságszolgáltatásban

A mesterséges intelligencia térnyerése alapvető változásokat idéz elő a büntető igazságszolgáltatás működésében, új lehetőségeket teremtve az eljárások hatékonyságának növelésére, ugyanakkor korábban nem tapasztalt kihívások elé állítva a jogállami garanciarendszert. Az algoritmikus döntéstámogató rendszerek, a prediktív elemzések, az automatizált bizonyítékfeldolgozás és a generatív mesterséges intelligencia alkalmazása egyre több országban válik a nyomozó hatóságok, az ügyészségek és a bíróságok mindennapi gyakorlatának részévé. Különösen jelentős kérdéseket vet fel a mesterséges intelligencia bírói döntéshozatalban betöltött szerepe, hiszen az algoritmusok által előállított értékelések, kockázati előrejelzések és határozattervezetek közvetlenül vagy közvetve befolyásolhatják az eljárás kimenetelét.

Az előadás nemzetközi példákon keresztül vizsgálja, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazása miként egyeztethető össze a jogállamiság alapvető követelményeivel, különös tekintettel a tisztességes eljáráshoz való jogra, a bírói függetlenségre, az ártatlanság vélelmére, a védelem jogaira és a döntések átláthatóságára. Kiemelt figyelmet fordít az algoritmikus rendszerek működésének ellenőrizhetőségére, az automatizált döntéstámogatásból eredő torzításokra, valamint az emberi mérlegelés és az algoritmikus javaslatok közötti határvonal meghatározására.

Az előadás központi kérdése, hogy a mesterséges intelligencia milyen feltételek mellett válhat a büntető igazságszolgáltatás hatékony eszközévé anélkül, hogy veszélyeztetné annak jogállami alapjait. A vizsgálat arra a következtetésre jut, hogy a technológiai fejlődés és az alapjogvédelem nem szükségszerűen egymással ellentétes célok, azonban az algoritmikus rendszerek alkalmazása csak megfelelő átláthatósági, ellenőrizhetőségi és felelősségi garanciák mellett tekinthető összeegyeztethetőnek a jogállami büntető igazságszolgáltatás követelményeivel.
Kulcsszavak: jogállamiság; mesterséges intelligencia; büntető igazságszolgáltatás; algoritmikus döntéstámogatás; bírói döntéshozatal; tisztességes eljárás; alapjogi garanciák

The Rule of Law in the Age of Algorithms – The Challenges of Artificial Intelligence in the Criminal Justice System
The rise of artificial intelligence is bringing about fundamental changes in the functioning of the criminal justice system, creating new opportunities to enhance the efficiency of proceedings whilst, at the same time, presenting the system of guarantees under the rule of law with unprecedented challenges. The use of algorithmic decision-support systems, predictive analytics, automated evidence processing and generative artificial intelligence is becoming part of the day-to-day practice of investigative authorities, public prosecutors' offices and courts in an increasing number of countries. The role of artificial intelligence in judicial decision-making raises particularly significant questions, as the assessments, risk predictions and draft decisions generated by algorithms may directly or indirectly influence the outcome of proceedings.
Drawing on international examples, the lecture examines how the use of artificial intelligence can be reconciled with the fundamental requirements of the rule of law, with particular regard to the right to a fair trial, judicial independence, the presumption of innocence, the rights of the defence and the transparency of decisions. It pays particular attention to the verifiability of algorithmic systems, the biases arising from automated decision-making, and the definition of the boundary between human judgement and algorithmic recommendations.
The central question of the lecture is under what conditions artificial intelligence can become an effective tool of the criminal justice system without jeopardising its foundations in the rule of law. The study concludes that technological progress and the protection of fundamental rights are not necessarily conflicting objectives; however, the use of algorithmic systems can only be regarded as compatible with the requirements of a criminal justice system based on the rule of law if accompanied by adequate guarantees of transparency, verifiability and accountability.
Keywords: rule of law; artificial intelligence; criminal justice; algorithmic decision-making; judicial decision-making; fair trial; fundamental rights safeguards

9:45-10:05 **Nagy Endre** egyetemi tanár SOTE / Professor Semmelweis University

Polányi Mihály a szabad társadalomról
Polányi Mihály azt tanította, hogy a Tom Pain-féle liberalizmus csak Edmund Burke konzervatív kiegészítésével érvényes.
Amellett érvelek, hogy nem a "nyitott társadalom" követendő, hanem az, amelyikben egy elkötelezett társadalomban szabadon működnek a politikai, tudományos, vallási, művészeti és társadalmi intézmények, s amelyek bizonyos transzcendens ideáloknak vannak elkötelezve.

Mihály Polányi on the free society
Mihály Polányi taught that Tom Paine-style liberalism is only valid when supplemented by Edmund Burke's conservative ideas.

I argue that it is not the ‘open society’ that should be emulated, but rather a society in which political, scientific, religious, artistic and social institutions operate freely within a committed community, and which are committed to certain transcendent ideals.

10:05-10:15 Szünet/Pause

10:15-10:35 **Metzinger Péter** PhD egyetemi docens, ügyvéd / Associate Professor, Lawyer

A jogállam esztétikája
A szép társadalmi jelentősége manapság sokkal stabilabb, mint a jóé vagy az igazé; a jogállam is egyre inkább esztétikumként őrzi meg társadalmi jelentőségét, míg a ráció reprezentánsaként hanyatlik (hisz ahogy egyre elkeseredettebben gyártják a jogot, és egyre arrogánsabb politikai narratívákat építenek köré, úgy válik az egyre kiszámíthatatlanabbá). Ha a jogállam esztétika (politika), ha a jogot már sem a bíró, sem a professzor nem tudja, és ha a jogállamot a polifon (közösségi) média meséli el, akkor a jogállam lényegében nem több, mint előadás, sőt, párhuzamos előadások (diskurzusok, narratívák, mesék, mítoszok, történetek) sorozata, amelyet (persze csak töredékesen) megtapasztalhatunk, befogadhatunk, ignorálhatunk, reagálhatunk rá, még akár alakíthatjuk is, de sosem kontrollálhatjuk. Ez a dinamikus, fraktálszerű interakció – vagy legalábbis annak lehetősége – a jogállam lényege, amely feltárhat (vagy éppen felépíthet) élethazugságokat, működhet kaotikusan, olykor tetszik, olykor nem tetszik, de bizonyosan sokkal jobb, mint az anarchia vagy a zsarnokság.

The Aesthetics of the Rule of Law
The social significance of ‘beauty’ is nowadays far more stable than that of ‘good’ or ‘truth’; the rule of law, too, is increasingly preserving its social significance as an aesthetic, whilst it is in decline as a representative of reason (for the more desperately the law is manufactured, and the more arrogant the political narratives built around it become, the more unpredictable it grows). If the rule of law is an aesthetic (a form of politics), if neither the judge nor the professor understands the law any more, and if the rule of law is narrated by polyphonic (social) media, then the rule of law is essentially nothing more than a performance—or rather, a series of parallel performances (discourses, narratives, tales, myths, stories), which we can (admittedly only fragmentarily) experience, absorb, ignore, react to, or even shape, but which we can never control. This dynamic, fractal-like interaction – or at least the possibility of it – is the essence of the rule of law, which can expose (or indeed construct) the lies of life; it may operate chaotically, sometimes we like it, sometimes we do not, but it is certainly far better than anarchy or tyranny.

10:35-10:55 **Halász László** PhD Zürich, vegyészmérnök, filozófus /Chemical Engineer, Philosopher

A demokrácia születése és halála. Egy aszimmetria filozófiája
A demokrácia létrejöttének, megszűnésének és fennmaradásának filozófiai feltételeit vizsgálom, különös tekintettel a demokratikus politikai rendszerek születése és halála közötti aszimmetriára. Kiindulópontom a demokrácia klasszikus és modern értelmezései, valamint Boros János demokráciafilozófiai munkássága. A vizsgálat a demokráciát az államhatalom gyakorlásának olyan intézményes formájaként értelmezi, amelynek alapvető megkülönböztető jegye a szabad választások révén megvalósuló politikai felhatalmazás és a kormányzati hatalom békés leválthatósága.
A tanulmány központi tézise szerint a demokrácia születése és halála történeti és politikai szempontból aszimmetrikus folyamat. Míg a demokratikus rend megteremtése rendszerint politikai konfliktusokhoz, gyakran erőszakos küzdelmekhez kapcsolódik, addig felszámolása

fokozatosan, akár a demokratikus intézmények formális fenntartása mellett, erőszakmentesen is végbemehet. Ez az aszimmetria a demokrácia sajátos törékenységére világít rá: a demokratikus intézményrendszer létrehozása nem biztosítja annak tartós fennmaradását. Amellett érvelek, hogy a demokrácia nem természetes vagy szükségszerű társadalmi állapot, hanem történetileg létrehozott és folyamatos fenntartásra szoruló emberi konstrukció. A kanti nagykorúság eszméjéhez és Boros János demokráciafelfogásához kapcsolódva a demokratikus nevelés, az állampolgári felelősség és a közügyekben való aktív részvétel jelentőségét hangsúlyozom. Végső következtetésem szerint a demokrácia védelme nem korlátozódhat az intézmények megőrzésére, hanem mindenekelőtt a demokratikus politikai kultúra és az autonóm állampolgári gondolkodás folyamatos újratermelését követeli meg.
Kulcsszavak: demokrácia, diktatúra, politikai aszimmetria, demokratikus átmenet, szabad választások, politikai nagykorúság, Kant, Boros János, demokratikus nevelés, állampolgári felelősség.

The Birth and Death of Democracy. A Philosophy of Asymmetry
I examine the philosophical conditions for the emergence, demise and survival of democracy, with particular regard to the asymmetry between the birth and death of democratic political systems. My starting point is the classical and modern interpretations of democracy, as well as the work of János Boros on the philosophy of democracy. The study interprets democracy as an institutional form of the exercise of state power, the fundamental distinguishing features of which are political legitimacy achieved through free elections and the peaceful removability of the government.
According to the study's central thesis, the birth and demise of democracy are asymmetrical processes from a historical and political perspective. Whilst the establishment of a democratic order is usually linked to political conflicts, often involving violent struggles, its dismantling can take place gradually, even non-violently, whilst democratic institutions are formally maintained. This asymmetry highlights the particular fragility of democracy: the establishment of a democratic institutional system does not guarantee its enduring survival.
I argue that democracy is not a natural or inevitable social condition, but a human construct that has been historically created and requires constant maintenance. Drawing on Kant's concept of maturity and János Boros's conception of democracy, I emphasise the importance of democratic education, civic responsibility and active participation in public affairs. My final conclusion is that the defence of democracy cannot be limited to the preservation of institutions; rather, it requires, above all, the continuous reproduction of a democratic political culture and autonomous civic thinking.
*Keywords***:** democracy, dictatorship, political asymmetry, democratic transition, free elections, political maturity, Kant, János Boros, democratic education, civic responsibility.

10:55-11:30 Szünet/Pause

11:30-11:45 **Erdősi Boda Katinka** PhD NKE tudományos munkatárs/Research Fellow NKE

Az igazságosság, a szabadság, a demokratikus együttélés erkölcsi alapjai John Rawls nyomán
Az előadás John Rawls igazságosságelméletéből és a tudatlanság fátylának gondolatkísérletéből kiindulva vizsgálja a demokrácia, a jogállam és a méltányos társadalmi esélyek összefüggéseit. Központi kérdése, hogy az egyenlő alapvető szabadságjogok biztosítása önmagában elegendő-e, vagy a szabadság tényleges megéléséhez megfelelő anyagi és társadalmi feltételekre is szükség van. A munka, az anyagi biztonság, a fogyasztói társadalom és a személyes felelősség kérdéseit is felveti, különös tekintettel a szabadság és az autonómia kapcsolatára. Végső következtetése szerint az igazságosság és a szabadság csak

olyan társadalmi rendben válhat mindenki számára megélhető valósággá, amely egyszerre védi az egyéni jogokat, biztosít méltányos lehetőségeket és elismeri a közös felelősség jelentőségét.
Kulcsszavak: John Rawls; igazságosság; jogállamiság; alapvető szabadságjogok; méltányos esélyegyenlőség; autonómia; anyagi biztonság; személyes felelősség

The Moral Foundations of Justice, Freedom, and Democratic Coexistence: Following John Rawls
Drawing on John Rawls's theory of justice and his thought experiment of the veil of ignorance, this presentation examines the connections between democracy, the rule of law, and fair opportunities in society. Its central question is whether guaranteeing equal basic liberties is sufficient in itself, or whether the ability to enjoy freedom in practice also depends on adequate material and social conditions. It also considers work, material security, consumer society, and personal responsibility, with particular emphasis on the relationship between freedom and autonomy. The presentation concludes that justice and freedom can become realities in everyone's lives only in a society that protects individual rights, provides fair opportunities, and recognizes the importance of shared responsibility.
Keywords: John Rawls; justice; rule of law; basic liberties; fair equality of opportunity; autonomy; material security; personal responsibility

11:45-12:00 **Garai Zsolt** PhD NKE tudományos segédmunkatárs / Research Fellow NKE

Luhmann rendszerelmélete és a demokrácia
Luhmann demokráciafogalmának rekonstrukciója a "Die Zukunft der Demokratie" alapján Niklas Luhmann: Die Zukunft der Demokratie. In: Akademie der Künste Berlin (Hg.): *Der Traum der Vernunft. Vom Elend der Aufklärung*. Darmstadt/Neuwied: Luchterhand, 1986, 207–217. Újraközölve: uő: *Soziologische Aufklärung 4. Beiträge zur funktionalen Differenzierung der Gesellschaft*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987, 126–132.
Niklas Luhmann 1986-os rövid vitairatának, a *Die Zukunft der Demokratie* című szövegnek az argumentatív rekonstrukcióját végzem. Célom, hogy a félszavas utalások mögött feltárja a zárt gondolatmenetet, és elhelyezze Luhmann politikaelméletében.
Az első részben a vita hátterét rekonstruálom. Luhmann a demokráciát emancipációs eszményként felfogó kritikai elmélettel, a részvételi demokrácia programjával és a posztmodern-vita mindkét oldalával szemben szűk, működésközpontú fogalmat javasol. Módszertani tétele: a demokráciát nem be nem váltott ígéretként, hanem evolúciósan valószínűtlen, mégis működő vívmányként kell vizsgálni, és azt kell kérdezni, mi fenyegeti.
A második részben lépésenként rekonstruálom az érvet. A funkcionálisan differenciált társadalomnak nincs reprezentálható csúcsa, ezért a politika nem léphet fel az egész önkormányzataként. A kollektíven kötelező döntésekhez szükséges hatalmi aszimmetria azonban megmarad. A demokrácia ezt nem szünteti meg, hanem a kormány/ellenzék kóddal megkettőzi: a hatalom fennmarad, birtoklása kontingenssé válik. A kód intézményesíti a „tehetetlenek hatalmát", folyamatosan rendszerbelső információt termel, és nyitva tartja a pozíciócserét.
A harmadik részben a három jelenkori veszélyt elemzem: a spontaneitás elvesztését, a valódi programalternatívák hiányát és a politika moralizálását. Bemutatom, hogy a felcserélhető kormány/ellenzék kód és a nem felcserélhető megbecsülés/megvetés kód fedésbe hozása nem pusztán stílusprobléma, hanem az alternáció lehetőségét, vagyis a demokrácia alapszerkezetét kezdi ki.
A rekonstrukció tézise: a demokrácia fennmaradása nem végső társadalmi konszenzuson, hanem az alternáció reprodukálhatóságán múlik. Zárásként jelzem, hogy ez a fogalom egységes kollektív szubjektum nélkül írja le a demokratikus racionalitást, amely a

kommunikáció különbségeiben, megfigyelési viszonyaiban és reprodukálható alternatíváiban működik.

Luhmann's Systems Theory and Democracy
A Reconstruction of Luhmann's Concept of Democracy Based on „Die Zukunft der Demokratie"
Niklas Luhmann: „Die Zukunft der Demokratie". In: Academy of Arts, Berlin (ed.): *Der Traum der Vernunft. On the Misery of the Enlightenment*. Darmstadt/Neuwied: Luchterhand, 1986, 207–217. Reprinted in: ibid.: *Soziologische Aufklärung 4. Beiträge zur funktionalen Differenzierung der Gesellschaft*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987, 126–132.
I undertake an argumentative reconstruction of Niklas Luhmann's short 1986 essay, *Die Zukunft der Demokratie*. My aim is to uncover the coherent train of thought behind the terse allusions and to situate it within Luhmann's political theory.
In the first part, I reconstruct the background to the debate. Luhmann proposes a narrow, function-centred concept in opposition to critical theory, which conceives of democracy as an ideal of emancipation; to the programme of participatory democracy; and to both sides of the postmodern debate. His methodological thesis is that democracy should be examined not as an unfulfilled promise, but as an evolutionarily improbable yet functioning achievement, and the question must be asked: what threatens it?
In the second part, I reconstruct the argument step by step. A functionally differentiated society has no representable apex; therefore, politics cannot act as the self-government of the whole. However, the power asymmetry necessary for collectively binding decisions remains. Democracy does not eliminate this, but rather doubles it through the government/opposition code: power persists, whilst its possession becomes contingent. The code institutionalises the 'power of the powerless', continuously generates information from within the system, and keeps the possibility of a change of positions open.
In the third part, I analyse three contemporary threats: the loss of spontaneity, the lack of genuine alternative programmes, and the moralisation of politics. I demonstrate that the overlap between the interchangeable 'government/opposition' code and the non-interchangeable 'esteem/contempt' code is not merely a stylistic issue, but undermines the possibility of alternation – that is, the very foundation of democracy.
The thesis of this reconstruction is that the survival of democracy depends not on a final social consensus, but on the reproducibility of alternation. In conclusion, I would point out that this concept describes democratic rationality without a unified collective subject; it operates through differences in communication, relations of observation and reproducible alternatives.

12:00-12:15 **Miklovicz Attila** doktori hallgató PTE / Doctoral Student University of Pécs

Filozófiai érvek a gondolat, lelkiismeret és vallás szabadságának joga mellett Platón tudásfogalma alapján
Az előadásban a vallás- és meggyőződésszabadság egyik
lehetséges ismeretelméleti megalapozását vizsgálom. Kiindulópontom a görög filozófiában kibontakozó különbségtétel a mitikus és az érvelő világmagyarázatok, valamint a vélekedés és a tudás között. E folyamatot a „világnézeti olló" metaforájával szemléltetem: a mítosz–doxa és a logosz–episztémé szárai fokozatosan eltávolodnak egymástól, miközben a világ végső természetére vonatkozó ontológiai bizonytalanság összekapcsolva tartja őket. A metafora nem azonosítja a mítoszt a vélekedéssel vagy az érvelést a tudással, hanem eltérő magyarázatmódok és igazolási igények viszonyát jeleníti meg.
A gondolatmenet középpontjában a tudás igazolt igaz vélekedésként történő hagyományos elemzése (JTB) áll. A meggyőződés, az igazság és az igazolás megkülönböztetése alapján azt

kérdezem, milyen következményekkel járnak a végső valóságra, a világ eredetére és az ember rendeltetésére vonatkozó tudásigények a lelkiismereti szabadság szempontjából.
Az érvelés során nem tagadom a vallási tudás lehetőségét, és nem állítom a különböző világnézetek egyenlő igazoltságát. Tézisem szerint azonban sem az egyéni bizonyosság, sem a többségi támogatás, sem a politikai tekintély nem alapozza meg önmagában mások meggyőződésének kikényszerítését. Mivel az ismeretelméleti bizonytalanságból önmagában nem következik szabadságjog, az érvelésben az egyenlő lelkiismereti szabadság normatív elvére is támaszkodom.
Az előadás során így nem a vallásszabadság közvetlen történeti levezetését kínálom a JTB-felfogásból, hanem filozófiai kapcsolatot teremtek a tudásigények kritikai vizsgálata és a világnézeti kényszer elutasítása között. Központi állításom: az igazság igénye nem azonos a kényszerítés jogával.

Philosophical arguments in favour of the right to freedom of thought, conscience and religion, based on Plato's concept of knowledge
In this presentation I explore a possible epistemological justification for freedom of religion or belief. I begin with the distinctions emerging in Greek philosophy between mythical and reasoned explanations of the world, and between belief and knowledge. This development is illustrated through the metaphor of the "worldview scissors": the blades of mythos–doxa and logos–epistēmē gradually diverge, while ontological uncertainty concerning the ultimate nature of reality keeps them connected. Rather than equating myth with belief or reasoning with knowledge, the metaphor represents the relationship between different modes of explanation and demands for justification.
My argument centres on the traditional analysis of knowledge as justified true belief (JTB). By distinguishing belief, truth, and justification, in the presentation I examine the implications of knowledge claims concerning ultimate reality, the origin of the world, and humanity's ultimate purpose for freedom of conscience.
In my argumentation I neither deny the possibility of religious knowledge nor maintain that different worldviews are equally justified. My thesis is that neither individual certainty, majority support, nor political authority is sufficient, in itself, to justify compelling others to adopt a particular conviction. Since epistemic uncertainty alone does not entail a right to freedom, my argument also draws on the normative principle of equal freedom of conscience. In the presentation thus I offer not a direct historical derivation of religious freedom from the JTB account, but a philosophical connection between the critical examination of knowledge claims and the rejection of coercion in matters of religion or belief. My central claim is that a claim to truth does not, by itself, confer a right to compel assent.

12:15-12:30 **Tóth Judit Lenke** doktori hallgató PTE, jogász / Doctoral Student University of Pécs, Lawyer

Adatvédelmi és adatbiztonsági szakjogász. Pénzmosás elleni eljárások szakértője (AML)

Specialist lawyer in data protection and data security. Expert in anti-money laundering (AML) procedures

Az ember mint információ – Ki vagyok én a digitális világban?
Luciano Floridi információontológiája és a digitális identitás filozófiai problémája
A digitális társadalomban személyes identitásunk egyre nagyobb része adatok, digitális nyomok, algoritmikus következtetések és mesterséges intelligenciával folytatott interakciók révén válik reprezentálhatóvá. Luciano Floridi információfilozófiája az embert az infoszféra részeként, információs létezőként értelmezi, ami alapvető ontológiai kérdéseket vet fel a személy és digitális reprezentációja közötti viszonyról. Az előadás azt vizsgálja, hogy az adat

és az információ milyen filozófiai különbségeket hordoz, és mikor válik a személyről rögzített adat jelentéssel bíró, identitást alakító információvá. Különös figyelmet fordítok arra, hogy a mesterséges intelligencia által létrehozott profilok és következtetések nemcsak leírhatják az egyént, hanem vissza is hathatnak önazonosságára és társadalmi megítélésére. Ezzel összefüggésben összevetem Floridi információontológiai megközelítését a GDPR személyesadat-fogalmával, amely az azonosított vagy azonosítható természetes személyre vonatkozó információt helyezi a jogi védelem középpontjába. A vizsgálat arra is rákérdez, hogy a személyes adat jogi fogalma mennyiben képes megragadni az információ igazságtartalmát, kontextusát és az egyén identitására gyakorolt hatását. Az előadás központi filozófiai kérdése, hogy a digitális információ csupán reprezentálja az embert, vagy bizonyos feltételek mellett már konstituálja is személyes identitását.

Man as Information – Who Am I in the Digital World?
Luciano Floridi's Ontology of Information and the Philosophical Problem of Digital Identity

In digital society, an increasing part of personal identity becomes representable through data, digital traces, algorithmic inferences, and interactions with artificial intelligence. Luciano Floridi's philosophy of information conceptualises human beings as informational entities within the infosphere, raising fundamental ontological questions about the relationship between persons and their digital representations. This presentation examines the philosophical distinction between data and information, asking when data recorded about an individual becomes meaningful information capable of shaping personal identity. Particular attention is given to AI-generated profiles and inferences, which may not only describe individuals but also influence their self-understanding and social perception. In this context, Floridi's information ontology is compared with the GDPR's concept of personal data, which places information relating to an identified or identifiable natural person at the centre of legal protection. The analysis further considers whether the legal concept of personal data adequately captures the truth value, contextual meaning, and identity-shaping effects of information. The central philosophical question is whether digital information merely represents the human person or, under certain conditions, also constitutes personal identity.

12:30 -13:30 **Zárás/Closing Remarks, Ebéd/Lunch**